

Kitap İncelemesi: Nicholas Humphrey'in 'Ruh Tozu: Bilincin Büyülü Evreninde Bir Keşif Yolculuğu' Adlı Eserinin İncelemesi

[Book Review: Soul Dust: The Magic of Consciousness by Nicholas Humphrey]

Hikmet Fatih DİNÇASLAN

Selçuk University

Received: 25.12.2022 / Accepted: 29.12.2022

Book Review

Abstract: Today, there seems to be an intense interest among Turkish readers in the literature of philosophy of mind, especially through translations. The translation of Nicholas Humphrey's work titled "Soul Dust: The Magic of Consciousness" is a continuation of this interest. This book takes the reader on a historical journey about the role of consciousness in the evolutionary process. While doing this, it tries to find answers to the questions of "why" and "how" and attempts to reveal what kind of a final and naturalistic definition should be. Humphrey's book presents attention-grabbing discussions both for experts in the field and for general readers.

Keywords: consciousness, self, soul, mind, evolution.

Öz: Türkçe zihin felsefesi literatürüne günümüzde özellikle çeviriler üzerinden yoğun bir ilginin oluştuğu görülmektedir. Nicholas Humphrey'nin "Ruh Tozu: Bilincin Büyülü Evreninde Bir Keşif Yolculuğu" adlı eseri de bu ilginin devamı niteliğindedir. Eser bilincin evrimsel süreç içindeki rolüne dair okuyucuyu tarihsel bir yolculuğa çıkarıyor. Bunu yaparken "niçin" ve "nasıl" sorularına da cevap bulmaya çalışarak nihai ve natüralist bir tanımın ne türde olması gerektiğini ortaya koyma teşebbüsünde bulunuyor. Humphrey'nin bu eseri hem ilgili alanın uzmanları için hem de genel okuyucular için dikkat çekici tartışmalar ortaya koyuyor.

Anahtar Kelimeler: bilinç, benlik, ruh, zihin, evrim.

Author Info: Hikmet Fatih DİNÇASLAN

Selçuk University, Institute of Social Sciences, Department of Philosophy, 42130 Selçuklu-Konya, TÜRKİYE.

E-mail: h.fatihdincaslan@gmail.com

To Cite This Paper: Dinçaslan, H. F. (2022). "Kitap İncelemesi: Nicholas Humphrey'in 'Ruh Tozu: Bilincin Büyülü Evreninde Bir Keşif Yolculuğu' Adlı Eserinin İncelemesi." *MetaZihin*, 5(2): 173-176.

Çağdaş zihin felsefesinde bilinç konusunda yapılan tartışmalar sadece filozofların yürütmüş olduğu tartışmalar değildir. Özellikle son dönemde bilinç ve beyin arasında giderek artan sayıda kurulan korelasyonlar beyni bilinç araştırmalarının daha merkezi bir konumuna getirmiştir. Dolayısıyla filozofların yanında psikologlar, fizikçiler ve tıp doktorları da bilincin doğasına ilgi duymakta, çalışmalarıyla bu alana katkı sağlamaktalar.

Bir nöropsikolog olan Nicholas Humphrey, “Ruh Tozu: Bilincin Büyülü Evreninde Bir Keşif Yolculuğu” adlı eserinde bilincin doğal bir olgu olduğunu ve evrimsel bir sürecin sonucunda ortaya çıktığını iddia etmektedir. Kitap 3 kısımdan oluşmakta ve bu kısımlar 12 alt bölüme ayrılmaktadır.

Atakan Altınörs tarafından çevrilen eser birkaç tane redaksiyon hatası dışında gayet anlaşılır ve düzgün bir Türkçe ile dilimize kazandırılmıştır. Humphrey kitap boyunca edebi birikimini ortaya koymuş ve Proust’tan Cézanne’ye, Milan Kundera’dan Paul Valery’e kadar birçok şair ve roman yazarından alıntılar yapmaktadır. Aslında yazarın bu göndermeleri, bilincin evrimsel süreç içindeki doğal tarihi hakkında sanatçılardan ve keşişlerden de kanıtlar elde etmek istemesine dayanmaktadır (2022: 117).

Bilincin ihtimal dışı biyolojik bir mühendisliğin ürünü olduğu ve her ne kadar zihinlere oldukça gizemli geldiği iddia edilse de Humphrey’ye göre aslında bilinç, basit bir fiziksel açıklaması olan doğanın harika bir sanat eseridir (2022: 20). Nitekim yazar kendi hareket noktasını şu şekilde ifade ediyor: “Benim hareket noktam, bilincin apaçık biçimde doğal bir olgu olduğudur. Ve eğer bilinç apaçık biçimde doğal bir olgu değilse bunun sebebi, bilim insanlarının ve filozofların kanıtları yanlış yerde aramaları olabilir.

Buna inanıyorum çünkü bilincin gözlemlenebilir etkileri olmadığı fikrinin zırva olduğunu düşünüyorum." (2022: 26).

Daha önce ifade ettiğimiz üzere, giderek artan sayıda araştırmalar sonucunda bilinç ve beyin arasında kurulan korelasyonlar hem bilimsel hem de felsefi tartışmaların odak noktasına beyni daha çok yerleştirmiştir. Nitekim Humphrey de paralel bir şekilde, mucizenin olmadığına, maddi bir neden olmaksızın ilgi çekici herhangi bir şeyin meydana gelmeyeceğine ve zihinde ortaya çıkan bilinçli deneyimin beyindeki aktiviteler sonucu oluştuğuna inanmaktadır (2022: 30). Ancak Chalmers'ın bilincin zor problemi, yani "nasıl oluyor da öznel deneyimler nesnel fiziksel bir dünyada ortaya çıkmaktadır" problemi hâlâ cevaplandırılmayı bekleyen bir soru olarak karşımızda durmaktadır (Chalmers, 1995: 201; Kaya, 2021: 138). Burada Humphrey, Penrose üçgeninin fiziksel bir şekilde tasarlanması sonucunda ortaya konan illüzyon üzerinden bilince dair tanımlamaların farklı bir dil kullanılarak yapılması gerektiği önerisinde bulunur: "Nihai teoride önemli bir rol oynayacak olan, bilinçli deneyime ilişkin fenomenolojik betimlemelerin, muhtemelen yeni bir kelime dağarcığı, hatta yeni bir gramer icap ettireceğini kabul etmemiz gerektiğini söyleyebilirim." (2022: 34).

Humphrey yukarıdaki görüşlerinden hareketle kitabın geri kalan bölümlerinde (4. bölümden itibaren) evrimsel süreçte bu illüzyona neyin neden olduğunu ve evrimsel sürecin bu illüzyona neden ihtiyaç duyduğunu tartışmaktadır. Bu noktada Humphrey; deneyimi, deneyimin öznesini ve deneyimin nesnesini tahmin edilenin aksine bir bakışla ortaya koymaktadır. Nitekim deneyimleyen özne bulunmadan deneyimin olmayacağı fikrinin aksine Humphrey, deneyimsiz bir deneyimleyen varlığını imkânsız görmektedir (2022: 104).

Kitapta yer alan felsefi tartışmaların niteliği dikkate alındığında, her ne kadar eserin ancak konusunda uzman kişilerin okuyabileceği bir eser olduğu kanaati oluşsa da özellikle 3. kısımla ve içerdiği alt bölümlerle, yani "Ruh Nişine Girmek," "Tehlikeli Bölge" ve "Ölüme Hile Yapmak" başlıklarını taşıyan bölümleriyle kitabın genel okuyucu kitlesine de hitap eden bir eser olduğu kolaylıkla düşünülebilir.

Türkçe zihin felsefesi literatürünün gün geçtikçe zenginleştiği dikkate alındığında, Nicholas Humphrey'nin "Ruh Tozu: Bilincin Büyülü Evreninde Bir Keşif Yolculuğu" adlı bu eserin bilincin natüralist bir açıklamasının en azından prensipte bir ihtimal olduğuna dair okuyucularını ikna etmeye çalıştığını ve bu yolda literatüre dikkat çekici bir katkıda bulunduğunu söylememiz mümkün görünüyor. Ayrıca alt başlığında vadettiği üzere, eserin okuyucuyu bilincin büyüülü evreninde edebi tasvirlerle ve şiirsel anlatımlarla bir keşif yolculuğuna çıkardığını da söylemek mümkün görünüyor. Tüm bunlar dikkate alındığında, Humphrey'nin bu kitabının zihin felsefesine meraklı

okuyucular için yoğun tartışmalara yol açabilecek dikkat çekici bir eser olarak karşımıza çıktığını söyleyebiliriz.

Kaynakça

- Chalmers, D.J. (1995). "Facing Up To The Problem Of Consciousness." *Journal of Consciousness Studies*, 2 (3): 200-19. Alındığı URL: <https://personal.lse.ac.uk/ROBERT49/teaching/ph103/pdf/chalmers1995.pdf>
- Edelman, G. M. ve Tononi, G. (2019). *Bilincin Evreni: Maddenin Hayale Dönüşümü*. Çev. A. Subaşı. İstanbul: Küre Yayınları.
- Humphrey, N. (2022). *Ruh Tozu: Bilincin Büyülü Evrenine Bir Keşif Yolculuğu*. Çev. A. Altınörs. Ankara: Fol Yayınları.
- Üner Kaya, A. (2021). "Bilincin Zor Problemi." *Felsefe Dünyası*, 2(74): 136-167. Alındığı URL: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/felsefedunyasi/issue/66189/1008299>